

Bence Lajos

Elköszönés Utassy Jóskától

Utoljára az egerszegi zsinagógában megtartott költészet napi „Kilencek”-rendezvényen találkozhattunk vele. A költők közül akkor az elhunyt Rózsa Endrén és Kiss Benedeken kívül mindannyian megjelentek. (Kiss Benedek betegsége miatt nem tudott részt venni az esten.) Tehát heten jöttek el a 69-ben induló, rajban való felröppenésükkel – ahogy Nagy László írta – újszerű világlátásukkal, hanghordozásukkal is nagy meglepetést okozó, az Elérhetetlen föld antológiában megjelent költők közül. Utassy neve, akinek Tüzem, lobogóm című kötete már megjelent, s a Zúg Március című verse országosan ismertté vált, s az antológia körüli huzavona, majd a hatalom hirtelen engedékenysége, felcsigázta az érdeklődést. Czine Mihály tv-beli bemutatója úgyszintén. A szakmai garanciát azonban mindenképpen Nagy László előszava jelentette.

„Komoly ügyekről komolyan szólnak. Etikusként költők, felelősségvállalók” – summázta a költői megnyilatkozásokat a „didergő ezüstmű”, akinek egyetlen gesztusa többet jelentett, mint bármilyen bennfentes megnyilatkozás. A csoport legígéretesebb tagja, Utassy Jóska, népszerűen csak Dzsó, kíméletlen igazságokat fogalmazott meg a hiányzó szabadságról, a Júdás-időről, az elhazudott (eltiport) forradalomról. A hatalom is felfigyelt az új, 56-ot megidéző hangra, és a költő második kötetének megjelentetését hosszú évekig késleltették. 74-től pedig ki-kiújuló betegsége, később fiának korai elvesztése is megtépázta idegrendszerét. Ennek ellenére számos kötete jelent meg, híre, elismertsége egyre nőtt. Költői teljesítménye meghozta neki a József Attila-díjat, a Déry Tibor-jutalmat, a Magyar Köztársaság Babérkoszorú-díját. Hosszas betegeskedés után, 2005-ben véglegesen a Zala megyei Rédecsen telepedtek le. Felesége, Zsóka a súlyos beavatkozásokat követelő kezelések közepette is tartotta benne a lelket. Az egerszegi orvosoknak hála, állapota az utóbbi években jelentősen javult. Visszanyerte régi kedélyét, kézíratait rendezgette, javígtatta. Mindehhez hozzájárult, hogy végre 2008-ban a Kossuth-díjat is megkapta. Az egyik pályatárs nyilatkozta nemrég: Dzsó megőrizte régi versmondó énjét – s ezt az említett egerszegi fellépésen is tapasztalhattuk –, nagyon felkészült és kitűnő előadó volt. Egyedül ő mondta, halálos csendet parancsolva, a zsinagóga közönsége előtt, papír nélkül a verseit. Egy pillanatra azonban majdnem kihagyott, de a következő pillanatban „Megvan!”-nal jelezte hitvestársa felé, hogy eszébe jutott a kimaradt sor.

S általa ott is megélhető volt az alkotás minden boldogsága és kínja, mennyekig röpítő és poklokig süllyesztő baritonján, egy szuverén költészet alkotásait hallhattuk.

2005-től, végleges Rédecse-re való költözése után, gyakrabban találkoztunk. Többször jött el Zsókéval, Soós Jóskával, a helyi népművelővel egy-egy könyvbemutatóra Lentibe, a helyi kultúrotthonba, vagy éppen hozzánk, Lendvára, a Bánffy Központba. Talán a rossz szervezés miatt, egy alkalommal meglehetősen érdektelenségbe fulladt költői estre invitáltuk. Ki tudja, mi történt? Itt, a Muravidéken. Pedig előbb tanítottuk/tanítottam a „Kilenceket”, kiemelve Dzsót és a Filoszt (Péntek Imrét), mint Zalában. A középiskolások előadásában a márciusi ünnepeken a Zúg Március a Nemzeti dallal egyenrangú hangsúllyal szólt. Szűnyogh Sándorral a tíz napos „szlovén háború” időszakában Rédecsen kerestük meg az éppen a fiát gyászoló költőt. – Lehet-e tenni, esetleg írói vonalon valamit? – kérdeztük szinte egyszerre. – Nem biztatott, a diktatúra természetrajza mindenhol ugyanaz, nem érdemes próbálkozni. – intett le. A következő pillanatban már előkapta a legújabb versét, elolvasta nekünk. Megnyugodtunk, majd megittunk egy pohár bort. S az autó gyorsabban gördült alattunk hazafelé, a sorompók fűgében emelkedtek fölfele...

Kezdeti költői próbálkozásaimban (Szíves szívtelen, első kötetem) a „népi” líra hatásán kívül Nagy László és Ő volt a tanítómesterem. Szinte betéve tudtam gyönyörű, az Áve Évában és Júdás időben megjelent

verseit, dúdoltam Dinnyés Jóska megzenésítéseit. A kötet címadó versén is meglátszik „szellemujjának” nyoma, a „körkörös” szerkesztés, az „enyelgő” tündérlakának lebegő, égi-földi valósága, növényi-ásványi hona.

2008-ban, a Kossuth-díj átadása után nagy terveket szövögettünk barátaimmal, lesz egy kis bensőséges ünneplés Lendva-hegyi pincében, a szomszédságban, ahol még élcelődhetünk (hisz humora az utolsó időkig megmaradt), nevetgetünk együtt. A lenti, illetve már említett egerszegi találkozásunkkor azonban szertefoszlottak a remények: tekintete elkomorult, már a mosoly erőltetése is nehezebbé esett. Sejtettem, számunkra ismeretlen erővel birkózik, a vesztes alighanem ő lesz. A temetőben a ravatalon egy gyermeknyi, angyalarcú tetem feküdt: egy Gyermek, ahogy Ady írta Petőfiről, akit isteni szárnyak repítenek a végtelen kékség felé...

Isten áldjon, Jóska! Isten veled!

Dzsó és Zsóka

